ino penderet dumtaxat, si pluris faenerare
:, ipse lucraretur, in creditam[1] pecuniam
inquit, accepisse. plane si omnium negotio-
.t ei administratio mandata, mandati quoque
ıeri, quemadmodum solet mandati teneri de-
, qui creditoris sui negotia gessit. Marius
quidam 'fideiusserat' pro Daphnide mercedem
·b suam 'fideiussionem' et sub nomine alterius
:u litis caverat sibi certam quantitatem dari:
audio Saturnino praetore maiores fructus in-
sus erat et advocationibus ei idem Satur-
terdixerat. videbatur autem mihi iudicatum
eiussisse' et quasi redemptor litis extitisse et[2]
Daphnide mandati iudicio consequi, quod
demnatus. sed rectissime divi fratres rescri-
nullam actionem eum propter suam callidi-
abere, quia mercede pacta accesserat ad ta-
:mptionem. Marcellus autem sic loquitur de
ecunia accepta spopondit, ut, si quidem hoc
:st, ut suo periculo sponderet, nulla actione
n vero non hoc actum est, utilis ei potius
mpetat: quae sententia utilitati rerum con-
. est.

PINIANUS libro tertio responsorum Salarium
ori constitutum si extra ordinem peti coe-
nsiderandum erit, laborem dominus remune-
ıerit atque ideo fidem adhiberi placitis opor-
eventum litium maioris pecuniae praemio
onos mores procurator redemerit.

PIANUS libro trigensimo primo ad edictum
ratorem'[3] dedero nec instrumenta mihi causae
qua actione mihi teneatur? et Labeo putat
eum teneri nec esse probabilem sententiam
ntium ex hac causa agi posse depositi: unius-
: enim contractus initium spectandum et cau-
Sed et si per collusionem[4] 'procuratoris'[3]
s sit adversarius, mandati eum teneri: sed
ıdo non sit, tunc de dolo actionem adversus
ıui per collusionem absolutus sit, dandam
Sed et de lite quam suscepit exsequenda
lati eum teneri constat. Si quis mandaverit
erenda negotia eius, qui ipse sibi mandave-
ıebit mandati actionem, quia et ipse tenetur
autem, quia agere[6] potest): quamquam enim
icatur[7] procuratorem ante litem contestatam
rocuratorem non posse, tamen mandati actio
agendum enim dumtaxat hoc facere non po-
Si tutores mandaverint contutori suo man-
emendum pupillo et ille non emerit, an sit
actio, et utrum tantum mandati an vero et
et Iulianus distinguit: referre enim ait, cuius
servum tutores uni tutorum mandaverint ut
nam si supervacuum servum vel etiam one-
mandati actione tantum eum teneri, tutelae
eri: si vero necessarium servum, tunc et tu-
m teneri non solum, sed et ceteros. nam et
ıdassent, tenerentur tutelae, cur servum pu-
ecessarium non comparaverunt: non sunt igi-
ısati, quod contutori mandaverunt, quia emere
nt. plane habebunt nihilo minus mandati ac-
quia mandato non est obtemperatum. contra
Iulianus ait tutorem qui emit mandati actio-
habere adversus contutores suos. Si liber
cum bona fide serviret, mandaverit Titio ut
etur et nummos ex eo peculio dederit, quod
sequi, non apud bonae fidei emptorem relin-
ıuit, Titiusque pretio soluto liberum illum
serit, mox ingenuus pronuntiatus est[9], habere
ındati actionem Iulianus ait adversus eum cui
mendum mandavit, sed hoc tantum inesse
i iudicio, ut sibi actiones mandet, quas habet
s eum a quo comparavit. plane si eam pe-
dederit, quae erat ex peculio ad bonae fidei
emptorem pertinente, nullae ei, inquit Iulianus, man- 482, 5
dari actiones possunt, quia nullas habet, cum ei[10] suos
nummos emptor dederit: quinimmo, inquit, ex ven-
dito manebit obligatus, sed et haec actio inutilis est,
quia quantum [11]fuerit consecutus, tantum empti iu-
6 dicio necesse habebit praestare. Mandati actio
tunc competit, cum coepit interesse eius qui manda-
vit: ceterum si nihil interest, cessat mandati actio, 10
et eatenus competit, quatenus interest. ut puta man-
davi tibi, ut fundum emeres: si intererat mea emi,
teneberis: ceterum si eundem hunc fundum ego ipse
emi vel alius mihi neque interest aliquid, cessat man-
dati actio. mandavi, ut negotia gereres: si nihil de-
perierit, quamvis nemo gesserit, nulla actio est, aut
si alius idonee gesserit, cessat mandati actio, et in
7 similibus hoc idem erit probandum. Si ignoran-
tes fideiussores debitorem solvisse vel etiam acceptilatione sive pacto liberatum ex substantia debitoris 15
8 solverunt, non tenebuntur mandati. Quod et ad
actionem fideiussoris pertinet. et hoc ex rescripto
divorum fratrum intellegere licet, cuius verba haec
sunt: 'Catullo Iuliano. Si hi, qui pro te fideiusserant,
'in maiorem quantitatem damnati, quam debiti ratio
'exigebat, scientes et prudentes auxilium appellatio-
'nis omiserunt, poteris mandati agentibus his aequi-
'tate iudicis tueri te.' igitur si ignoraverunt, excu- 20
sata ignorantia est: si scierunt, incumbebat eis ne-
cessitas provocandi, ceterum dolo versati sunt, si
non provocaverunt. quid tamen, si paupertas eis
non permisit? excusata est eorum inopia. sed et si
testato convenerunt[12] debitorem, ut si ipse putaret
9 appellaret, puto rationem eis constare. Dolo au-
tem facere videtur, qui id quod potest restituere non
10 restituit: proinde si tibi mandavi, ut hominem
emeres, tuque emisti, teneberis mihi, ut restituas. 25
sed et si dolo emere neglexisti ('forte enim pecunia
accepta alii cessisti ut emeret'[13]) aut si lata culpa ('forte
si gratia ductus passus es alium emere'[13]), teneberis.
sed et si servus quem emisti fugit, si quidem dolo
tuo, teneberis, si dolus non intervenit nec culpa, non
teneberis nisi ad hoc, ut caveas, si in potestatem
tuam pervenerit, te restituturum. sed et si restituas,
et 'tradere' debes. et si cautum est de evictione vel 30
potes desiderare, ut tibi caveatur, puto sufficere, si
mihi hac actione cedas, ut procuratorem me in rem meam
facias, nec amplius praestes quam consecuturus sis.

9 *PAULUS libro trigensimo secundo ad edictum*
De tuo etiam facto cavere debes.

10 *ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum*
Idemque et in fundo, si fundum emit procurator: 35
nihil enim amplius quam bonam fidem praestare eum
1 oportet qui procurat. Sed et si de sanitate servi
procuratori cautum est aut caveri potest aut de ce-
teris vitiis, idem erit dicendum, [14]aut si culpa ca-
2 veri non curaverit, condemnabitur. Si ex fundo
quem mihi emit procurator fructus consecutus est,
hos quoque officio iudicis praestare eum oportet.
3 Si procurator meus pecuniam meam habeat, ex
mora utique usuras mihi pendet. sed et si pecuniam 40
meam faenori dedit usurasque consecutus est, con-
sequenter dicemus debere eum praestare quantum-
cumque emolumentum sensit, sive ei mandavi sive
non, quia bonae fidei hoc congruit, ne de alieno lu-
crum sentiat: quod si non exercuit pecuniam, sed 483, 1
ad usus suos convertit, in usuras convenietur, quae
'legitimo modo'[15] in regionibus frequentantur. denique
Papinianus ait etiam si usuras exegerit procurator
et in usus suos convertit, usuras eum praestare de-
4 bere. Si quis Titio mandaverit, ut ab actoribus
suis mutuam pecuniam acciperet, mandati eum non
acturum Papinianus libro tertio responsorum scribit, 5
quia de mutua pecunia eum habet obligatum: et
ideo usuras eum petere non posse quasi ex causa

(1) *iunge* 12, 1, 15 (2) 3, 5, 0 *pr.*? (3) sed et *P cum BΣ* (4) < > *glossa* (*Eisele* (5) < > *Iust.* (*Eisele*) (9) sit *Mo.* (10) a quo emit *ins. Kr.* (11) venditor

483, 6 mandati, si in stipulationem deductae non sunt.[1]
5 Idem Papinianus libro eodem[2] refert fideiussori
condemnato, qui ideo fideiussit, quia dominus pro-
curatori mandaverat, ut pecuniam mutuam acciperet,
utilem actionem dandam quasi institoriam, quia et
hic quasi praeposuisse eum mutuae pecuniae acci-
10 6 piendae videatur. Si cui mandavero, ut a Titio
stipuletur, potero cum eo cui mandavi agere man-
dati, ut eum accepto liberet, si hoc velim: vel, si
malim, in hoc agam, ut eum deleget mihi vel si cui
alii voluero. et Papinianus libro eodem scribit, si
mater pro filia dotem dederit eamque mandante filia
vel ilico stipulata sit vel etiam postea, mandati eam
7 teneri, quamvis ipsa sit, quae dotem dederit. Si
quis ea, quae procurator suus et servi gerebant, ita
15 demum rata esse mandavit, si interventu Sempronii
gesta essent, et male pecunia credita sit, Sempro-
nium, qui nihil dolo fecit, non teneri. et est verum
eum, qui non animo procuratoris intervenit, sed affec-
tionem amicalem promisit in monendis procuratori-
bus et actoribus et in regendis consilio, mandati non
teneri, sed[3] si quid dolo fecerit, non mandati sed
8 magis de dolo teneri.[10] Si mandavero procuratori
meo, ut Titio pecuniam meam credat sine usuris,
20 isque non sine usuris crediderit, an etiam usuras
mihi restituere debeat, videamus. et Labeo scribit
restituere eum oportere, etiamsi hoc mandaverim, ut
gratuitam pecuniam daret, quamvis, si periculo suo
credidisset, cessaret, inquit Labeo, in usuris actio
9 mandati. Idem Labeo ait et verum est reputa-
tiones quoque hoc iudicium admittere. et, sicuti fruc-
tus cogitur restituere is qui procurat, ita sumptum,
quem in fructus percipiendos fecit, deducere eum
25 oportet: sed et si ad vecturas suas, dum excurrit in
praedia, sumptum fecit, puto hos quoque sumptus
reputare eum oportere, nisi si salariarius fuit et hoc
convenit, ut sumptus de suo faceret ad haec itinera,
10 'hoc est de salario'[4]. Idem ait, si quid procura-
tor citra mandatum in voluptatem fecit, permitten-
dum ei auferre, quod sine damno domini fiat, 'nisi
11 rationem sumptus istius dominus admittit'[5]. Fide-
iussores et mandatores et si sine iudicio solverint,
30 12 habent actionem mandati. Generaliter Iulianus
ait, si fideiussor ex sua persona omiserit exceptio-
nem, qua reus uti non potuit, si quidem minus ho-
nestam, habere eum mandati actionem: quod si eam,
qua reus uti potuit, si sciens id fecit, non habiturum
mandati actionem, si modo habuit facultatem rei con-
veniendi desiderandique, ut ipse susciperet potius iu-
13 dicium vel suo vel procuratorio nomine. Si fide-
35 iussori donationis causa acceptum factum sit a cre-
ditore, puto, si fideiussorem remunerari voluit cre-
ditor, habere eum mandati actionem: multo magis,
si mortis causa accepto tulisset creditor vel si eam
liberationem legavit.

11 *POMPONIUS libro tertio ex Plautio* Si ei, cui
damnatus ex causa fideiussoria fueram, heres postea
extitero, habebo mandati actionem[6].

12 *ULPIANUS libro trigensimo primo ad edictum*
40 Si vero non remunerandi causa, sed principaliter[7] do-
nando fideiussori remisit actionem, mandati eum non
1 acturum. Marcellus autem fatetur, si quis dona-
turus fideiussori pro eo solverit creditori, habere
2 fideiussorem mandati actionem. Plane, inquit, si
484, 1 filius familias vel servus fuit fideiussor et pro his
solvero donaturus eis, mandati patrem vel dominum
non acturos, hoc ideo, quia non patri donatum vo-
3 luit[8]. Plane si servus fideiussor solverit, domi-
num mandati acturum idem Marcellus ibidem ait.
4 Si filius familias non iussu patris fideiusserit, ces-
sat mandati actio, si nihil sit in peculio: quod si
iussu, vel ex peculio solutum est, multo magis habet
5 5 pater mandati. Si filio familias mandavi, ut pro
me solveret, patrem, sive ipse solverit sive filius ex 484, 5
peculio, mandati acturum Neratius ait, quod habet
6 rationem: nihil enim mea interest, quis solvat. Si
filio familias mandavero, ut pro me solveret, et eman-
cipatus solvat, verum est in factum actionem filio
dandam, patrem autem post emancipationem solven-
7 tem negotiorum gestorum actionem habere. Con-
trario iudicio experiuntur qui mandatum susceperunt,
ut puta qui rerum vel rei unius procurationem susce- 10
8 perunt. Inde Papinianus quaerit, si patronus prae-
dium quod emerat, pro quo pretii bessem exsolverat,
iusserit liberto suo tradi, ut ille residuum pretii red-
deret, deinde reddito pretio vendenti fundum patrono
libertus consenserit, trientis pretium an libertus pos-
sit repetere. et ait, si mandatum suscepit initio li-
bertus, non donatum accepit, contrario iudicio posse
eum pretium repetere, quod deductis mercedibus, 15
quas medio tempore percepit, superest: quod si do-
nationem patronus in libertum contulit, videri et
9 postea libertum patrono donasse. Si mihi man-
daveris, ut rem tibi aliquam emam, egoque emero
meo pretio, habebo mandati actionem de pretio re-
ciperando: sed et si tuo pretio, impendero tamen
aliquid bona fide ad emptionem rei, erit contraria
mandati actio: aut si rem emptam nolis recipere:
simili modo et si quid aliud mandaveris et in id 20
sumptum fecero. nec tantum id quod impendi, ve-
rum usuras quoque consequar. usuras autem non
tantum ex mora esse admittendas, verum iudicem
aestimare debere, si exegit a debitore suo quis et
solvit, cum uberrimas usuras consequeretur, aequis-
simum enim erit rationem eius rei haberi: aut si
ipse mutuatus gravibus usuris solvit. sed et si reum
usuris non relevavit, ipsi autem et usurae absunt,
vel si minoribus relevavit, ipse autem maioribus fae- 25
nus accepit, ut fidem suam liberaret, non dubito de-
bere eum mandati iudicio et usuras consequi. et (ut
est constitutum) totum hoc ex aequo et bono iudex
10 arbitrabitur. Dedi tibi pecuniam, ut creditori
meo exsolvas: non fecisti: praestabis mihi usuras,
quo casu et a me creditor pecuniam debitam cum
usuris recepturus sit: et ita imperator Severus Ha-
11 driano Demonstrati[9] rescripsit, Si adulescens
luxuriosus mandet tibi, ut pro meretrice fideiubeas, 30
idque tu sciens mandatum susceperis, non habebis
mandati actionem, quia simile est, quasi perdituro
pecuniam sciens crediderís. sed et si ulterius directo
mandaverit tibi, ut meretrici pecuniam credas, non
obligabitur mandati, quasi adversus bonam fidem
12 mandatum sit. Cum quidam talem epistulam
scripsisset amico suo: 'rogo te, commendatum ha-
'beas Sextilium Crescentem amicum meum', non obli-
gabitur mandati, quia commendandi magis hominis 35
13 quam mandandi causa scripta est. Si quis man-
daverit filio familias credendam pecuniam non contra
senatus consultum accipienti, sed ex ea causa, ex
qua de peculio vel de in rem verso vel quod iussu
pater teneretur, erit licitum mandatum. hoc amplius
dico, si, cum dubitarem, utrum contra senatus con-
sultum acciperet an non, nec essem daturus contra
senatus consultum accipienti, intercesserit qui diceret
non accipere contra senatus consultum, et 'periculo 485, 1
meo crede', dicat, 'bene credis': arbitror locum esse
14 mandato et mandati eum teneri. Si post credi-
tam pecuniam mandavero creditori credendam, nul-
lum esse mandatum rectissime Papinianus ait. plane
si, ut exspectares nec urgueres debitorem ad solu-
tionem, mandavero tibi, ut ei des intervallum, peri- 5
culoque meo pecuniam fore dicam, verum puto omne
nominis periculum debere ad mandatorem pertinere.
15 Idem ait, si tutor mandet suscipi vel probari
nomen quod fecerat, teneri eum mandati, 'scilicet
16 quondam pupillo suo vel curatori eius'[4]. Si man-

(1) *iunge* 12, 1, 15 (2) 3, 5, 0 *pr.*? (3) sed et *P cum BΣ* (4) < > *glossa* (*Eisele* (5) < > *Iust.* (*Eisele*) remunerandi causa, sed principali reo (*Kr.*) (8) qui solvit *ins. F²* (9) Demostrati *Mo.* (10) *iunge* 50, 17, 47 *pr.*